

Засоби доказування у цивільному процесі

Каленюк А.А., студент магістратури ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Бурлака О.С.*

Всі юридично значимі факти, з якими норми матеріального права пов'язують правові наслідки, виникають та існують до судового розгляду, тому суд не може одержати знання про них безпосередньо, не звертаючись до доказів.

Перелік керівних засад доказування, а також відомості стосовно самих доказів міститься у Главі 5 ЦПК України.

Ч. 2 ст. 27 ШПК України визначає обов'язок осіб, які беруть участь у справі позовного провадження, для підтвердження своїх вимог або заперечень подати всі наявні у них докази до або під час попереднього судового засідання, а якщо попереднє судове засідання у справі не проводиться - до початку розгляду справи по суті.

Відповідно до ст. 57 ШПК України, доказами є будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

Доказами в цивільному процесі України, за думкою адвоката Лисенко Ганни Олександрівни, визнаються:

- не факти, не обставини, а фактичні дані, тобто відомості про факти;
- будь-які фактичні дані, тобто жодні докази не мають заздалегідь встановленої сили для суду;
- дані, одержані у процесуальній формі, тобто з зазначених у законі джерел і передбаченими у законі способами;
- такі фактичні дані, що вказують на наявність чи відсутність фактів підстави позову і фактів, що обґрунтовують заперечення проти позову, а також інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи, тобто такі дані, що належать до цієї справи, до шуканого факту.

Визначають наступні ознаки доказів:

1) їх змістом є фактичні дані, відомості про юридичні факти, які у зазначених законом випадках у якості відомостей про шукані факти містять в собі і доказові факти.

2) їх особливе функціональне призначення. Дослідники у галузі доказового права вказують на три функції доказів:

а) функція накопичування, де докази виступають як засоби організації дій по доказуванню, тобто функція накопичування інформації;

б) відображально - інформаційна функція – відомості про факти використовуються у процесі досягнення істини по справі тому, що докази відображають факти реальної дійсності;

в) засвідчувальна функція, після їх оцінки докази є не лише засобами отримання знання про факти, а й аргументами обґрунтування кінцевих висновків суду в судовому рішенні.

3) як впливає із нормативного визначення доказів, вони є будь-якими фактичними даними, тобто процесуальний закон, з одного боку, не обмежує кола доказів, а з другого боку, не надає переваги якимось одним доказам перед іншими.

Перелічені ознаки доказів прямо зазначені або впливають з нормативного їх визначення в нормах процесуальних кодексів.

Докази повинні бути належними та допустимими, що впливає із визначення їх ознак. Остаточне питання про належність та допустимість доказів вирішує суд. Але сторони, їх представники повинні знати принципи визначення належності і допустимості доказів, тому що це дозволяє правильно визначити свою правову позицію по справі: чи пред'являти позов до суду, чи погоджуватися з умовами мирової угоди, чи заперечувати позовні вимоги тощо.

Правило про належність доказів встановлене нормою ст. 58 ЦПК України: належними є докази, які містять інформацію щодо предмета доказування.

Якщо належність характеризує сутність фактів, то допустимість – форму доказів. Правило допустимості засобів доказування сформульоване ст. 59 ЦПК України, воно має істотне значення насамперед для цивільного обороту, тому що належне оформлення угод упорядковує допроцесуальні відносини суб'єктів цивільного права, виключає якусь частину спорів про право.

В ч. 3 ст. 212 ЦПК України відзначено, що суд оцінює не тільки належність, допустимість доказів, але й достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їхній сукупності.

Перевірка достатності доказів також є завданням суду при формуванні доказової бази цивільної справи. Вона зводиться до перевірки встановлених процесуальним законом вимог до повноти доказової бази. Так, частина 2 ст. 27 ЦПК України встановлює обов'язок осіб, які беруть участь в справі позовного провадження, для підтвердження своїх вимог або заперечень подати всі наявні в них докази або повідомити про них суд до або під час попереднього судового засідання, а в разі, якщо попереднє судове засідання в справі не проводиться – до початку розгляду справи по суті. ст. 119 ЦПК України передбачає в якості обов'язкових реквізитів позовної заяви зазначення доказів, що підтверджують кожну обставину, а ст. 130 ЦПК України зазначає обов'язок суду з'ясувати коло необхідних доказів, встановити строки їх подання та за клопотанням осіб, які беруть участь в справі, вирішує питання про витребування доказів та виклик свідків, про проведення експертизи, судові доручення тощо.

У ч. 2 ст. 57 ЦПК України визначає вичерпний перелік засобів доказування у цивільному судочинстві наступним чином:

- пояснення сторін;
- третіх осіб;
- їхніх представників;
- допитаних як свідків;
- показання свідків;
- письмові докази;
- речові докази;
- висновки експертів.

Згідно ч. 1 ст. 61 ЦПК України підставою звільнення від обов'язку доказування може бути визнання сторонами та іншими особами, які беруть участь в справі, певних обставин цивільної справи, що розглядається в суді.